

Behaviorální efekty vztahové vazby: Poznáš, kdy se hněvám?

V posledních dvou dekáдах dramaticky vzrostl zájem o zkoumání vztahové vazby v pracovním prostředí. Tento trend potvrzují i novější práce, například Ren a kolegové (2024) uvádějí, že zájem o aplikaci teorie vztahové vazby na pracovní dynamiku stále roste a rychle přibývá jak teoretických, tak empirických studií.

Teorie vztahové vazby vysvětluje, jak lidé využívají své vnitřní i sociální zdroje k zvládnání náročných situací a překážek (Richards & Schat, 2011). Vzhledem k tomu, že pracovní prostředí přináší různé výzvy, jako jsou výkonové požadavky, mezilidské konflikty, stres spojený s pracovní rolí či politické tlaky (Barling et al., 2005), je teorie vztahové vazby relevantní pro pochopení toho, jak se lidé v práci chovají (Richards & Schat, 2011).

Data pochází z výzkumu realizovaného v rámci bakalářské diplomové práce, která ověřuje vztah mezi dimenzemi vztahové vazby a individuálními rozdíly v behaviorálních projevech emocí, konkrétně výrazy obličeje v emočně vypjatých pracovních situacích.

Emoční exprese se může v různých situacích výrazně lišit, což představuje určitou výzvu při jejím zkoumání. K získání srovnatelných výsledků bylo nezbytné využít emočně stimulační situace. Pro tento účel jsme v rámci výzkumu využili emočně nabitě situace zprostředkované prostřednictvím videomateriálu, který je považován za adekvátní prostředek k výzkumu emocí (Lench et al., 2011).

Videa zobrazují pracovní poradou, které se účastní čtyři osoby – vedoucí (muž) a tři podřízení (muž a dvě ženy). V jednotlivých videích se liší především atmosféra porady a způsob reakce vedoucího na prezentované návrhy. V některých případech je vedoucí podporující a vstřícný, v jiných scénářích je jeho přístup spíše kritický. Výzkumný soubor tvoří 39 osob (19 žen a 20 mužů) ve věku od 19 do 30 let.

V této zprávě byla analýza zaměřena především na emoci hněvu. Pro zkoumání daného vztahu lze využít **všeobecný lineární model**.

Závislá proměnná

- Závisle proměnnou v tomto výzkumu představuje **intenzita emoce hněvu**, operacionalizovaná jako medián hodnot naměřených softwarem FaceReader v průběhu sledování videa.

Regresory

- **Varianta videa** sledovaná participantem, která představuje kategoriální regresor sestávající ze 3 variant (A – pozitivní, B - neutrální, C - konfliktní).

- **Vztahová vazba** – výsledný skór získaný pomocí příslušné subškály dotazníku ECR.
- **Pohlaví** (nulou byli kódováni muži, jedničkou ženy)
- **Věk**
 - Pohlaví a věk jsou regresory, které nejsou ve středu našeho zájmu, ale do modelu je zařazujeme, aby nebyly příčinou zkreslení (Dostál, 2011).

Kvalitu regresního modelu lze posoudit pomocí koeficientu determinace (R^2), který udává, jakou část rozptylu závislé proměnné model vysvětluje. Náš model vysvětluje 41,8 % rozptylu (pro subškálu vyhýbavost) a 48,9 % (pro subškálu úzkostnost). Při použití více regresorů je vhodné sledovat také adjustované R^2 , které zohledňuje jejich počet a poskytuje přesnější odhad vysvětlené variability. Za test statistické významnosti lze v daném případě zvolit Fisherovu F statistiku. Výsledné hodnoty shrnuje tabulka 1 a 2.

Tabulka 1: *Ukazatel kvality modelu – subškála vyhýbavost*

R^2	$R^2_{\text{ADJ.}}$	F	p
0,418	0,287	3,19	0,012

Tabulka 2: *Ukazatel kvality modelu – subškála úzkostnost*

R^2	$R^2_{\text{ADJ.}}$	F	p
0,489	0,374	4,24	0,002

Lineární model zkoumající vliv varianty videa, vyhýbavou orientací, pohlaví a věku na intenzitu emoce hněvu neprokázal statisticky významný efekt žádného z těchto prediktorů. Ve srovnání s pozitivní variantou videa (A) nebyla neutrální varianta (B) ani konfliktní varianta (C) statisticky významným prediktorem intenzity hněvu. Ani vyhýbavá orientace nebyla statisticky významným prediktorem. Proměnné pohlaví a věk se rovněž ukázaly jako statisticky nevýznamné. Interakce mezi variantou videa a vyhýbavou orientací nebyla statisticky významná. V případě konfliktní varianty videa byl však pozorován trend blížící se statistické významnosti.

Tabulka 3: *Regresní váhy a statistická významnost jednotlivých regresorů*

Regresor	Regresní koeficient β	Testová statistika t	p-hodnota
Video B vs A	0,182	0,436	0,666
Video C vs A	0,568	1,275	0,212
Vyhýbavost	0,188	1,086	0,286
Pohlaví	-0,188	-1,227	0,229
Věk	-0,201	-1,265	0,215
Interakce	0,772	1,808	0,080

*Interakce – varianta videa C x subškála vyhýbavost

Lineární model se subškálou úzkostnosti ukázal, že varianta videa měla významný vliv na intenzitu hněvu pouze v případě konfliktní varianty videa (C). Ve srovnání s pozitivní variantou (A) vedla konfliktní varianta k významně vyšší intenzitě hněvu, zatímco neutrální varianta (B) se od pozitivní varianty statisticky významně nelišila. Úzkostná orientace byla také významným prediktorem, přičemž vyšší míra úzkostné orientace byla spojena s nižší intenzitou hněvu. Proměnné pohlaví a věk se opět ukázaly jako statisticky nevýznamné.

Dále byla zjištěna významná interakce mezi úzkostnou orientací a konfliktní variantou videa ($\beta = -1,27$, $p = 0,004$). Participanti s vyšší mírou úzkostné orientace vykazovali v reakci na konfliktní variantu videa méně intenzivní hněvivou reakci než participanti s nižší mírou úzkostné orientace.

Tabulka 4: Regresní váhy a statistická významnost jednotlivých regresorů

Regresor	Regresní koeficient β	Testová statistika t	p-hodnota
Video B vs A	0,061	0,179	0,859
Video C vs A	1,092	2,868	0,007
Úzkostnost	-0,364	-2,099	0,044
Pohlaví	-0,131	-0,813	0,422
Věk	-0,112	-0,727	0,473
Interakce	-1,265	-3,101	0,004

**Interakce – varianta videa C x subškála úzkostnost*

Limitem této analýzy může být zvolený statistický postup. Ačkoli byl pro analýzu dat použit lineární model, který umožňuje zkoumat interakci mezi dimenzemi vztahové vazby a variantou videa na emoční expresi, je třeba zdůraznit, že jde o parametrickou metodu, která předpokládá normální rozložení dat. Použití lineárního modelu může představovat omezení interpretace výsledků vzhledem k charakteru dat získaných softwarem FaceReader. Dalším limitem této analýzy může být omezený soubor participantů.

Cílem této práce bylo zjistit, zda orientace vztahové vazby vstupuje do emoční exprese hněvu v reakci na různé varianty videa. Výsledky ukázaly, že vyhýbavá orientace nebyla statisticky významným prediktorem intenzity hněvu, avšak u interakce s konfliktní variantou videa byl pozorován trend blížící se statistické významnosti. Naproti tomu úzkostná orientace byla významným prediktorem, vyšší míra úzkostné orientace byla spojena s nižší intenzitou hněvu. Pohlaví ani věk nebyly významnými prediktory. Výsledky naznačují, že úzkostná orientace má tendenci ovlivňovat expresi hněvu v případě konfliktního videa.

Literatura

- Barling, J., Kelloway, E. K., & Frone, M. (2005). Editors' Overview: Sources of Work Stress. In J. Barling, E. K. Kelloway & M. Frone (Eds.), *Handbook of Work Stress* (s. 3-5). Sage Publications.
- Dostál, D. (2021). *Lineární statistické modely v psychologii*. Univerzita Palackého v Olomouci. https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/soubory/skripta_linearni_modely.pdf
- Lench, H. C., Flores, S. A., & Bench, S. W. (2011). Discrete Emotions Predict Changes in Cognition, Judgment, Experience, Behavior, and Physiology: A Meta-Analysis of Experimental Emotion Elicitations. *Psychological Bulletin*, 137(5), 834–855. <https://doi.org/10.1037/a0024244>
- Richards, D. A., & Schat, A. C. H. (2011). Attachment at (not to) work: Applying attachment theory to explain individual behavior in organizations. *Journal of Applied Psychology*, 96(1), 169–182. <https://doi.org/10.1037/a0020372>